

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

*Факультет № 6
Кафедра соціології та психології*

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни «**Психологія насильства**»
вибіркових компонент
другого (магістерського) рівня вищої освіти
053 Психологія (практична психологія)

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 6
Протокол від 25.08.2023 № 7

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС гуманітарних та соціально-
економічних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри соціології та психології
Протокол від 15.08.2023 №8

Розробник:

1. Доцент кафедри соціології та психології, кандидат психологічних наук,
доцент Маннапова К.Р.

Рецензенти:

1. Провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії морально-психологічного супроводження службово-бойової діяльності Національної гвардії України, кандидат психологічних наук, с.н.с. Мацегора Я. В.
2. Доцент кафедри соціології та психології факультету № 6 ХНУВС, кандидат психологічних наук Греса Н.В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 4. Загальна кількість годин – 120. Кількість тем – 4.	05 Соціальні та поведінкові науки; 053 Психологія; Другий (магістерський) рівень вищої освіти	Навчальний курс –1. Семестр –2. Види контролю: залік.
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання Лекції – 20; Семінарські заняття – 0; Практичні заняття – 20; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 80; Індивідуальні завдання: Курсова робота – Реферати (тощо) –	заочна форма навчання Лекції – 6; Семінарські заняття – 0; Практичні заняття – 6; Лабораторні заняття – 0; Самостійна робота – 108; Індивідуальні завдання: Курсова робота – Реферати –	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «*Психологія насильства*» є формування у студентів уявлення про соціально-психологічні та правові аспекти проблеми насильства у сучасній психології та формування практичних навичок надання психологічної допомоги різним категоріям осіб, що зазнали насильства..

Основними завданнями вивчення дисципліни *Психологія насильства*» є орієнтування студентів у основних поняття дисципліни, навчити ставити і вирішувати практичні завдання по діагностиці та наданню психологічної допомоги та психологічного супроводу клієнтів, що зазнали насильства, розширення наукового кругозору та підвищення культури психологічного мислення студентів, формування високої мотивації до освоєння теорії та методів застосування у практичній діяльності.

Міждисциплінарні зв'язки: Навчальний курс «Психологія насильства» акумулює в собі теоретичні знання та практичні навички з основ правознавства, вікової та педагогічної психології, психодіагностики, соціальної психології,

психологічного консультування, соціально-психологічного тренінгу, психотерапії та психокорекції, юридичної психології, психології та корекції сімейних стосунків.

Очікувані результати навчання: сформувати в студентів навички використання отриманих знань у процесі подальшого вивчення та майбутній практичній діяльності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен *знати*:

- підходи до вивчення насильства;
- фактори ризику насильства;
- особливості гендерного насильства, торгівлі людьми як прояву насильства;
- особливості особистості, що вчиняє насильство;
- правові засади протидії насильству;
- різновиди та ознаки насильства щодо дітей;
- основні фактори та шляхи подолання жорстокого поводження з дітьми;
- законодавчу базу та нормативно-правове забезпечення системи захисту від насильства;

вміти:

- визначати поняття насильства, його види та прояви;
- виявляти причини насильства. Гендерне насильство. Особливості особистості, що вчиняє насильство. Правові засади протидії насильству.
- визначати наслідки жорстокого поводження з дітьми;
- виявляти випадків насильства;
- проводити опитування дітей–потерпілих або свідків насильства;
- здійснювати інформаційно-просвітницьку, профілактичну та методичну роботу щодо формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді;
- складати програму допомоги, профілактики та реабілітації осіб, що вчиняють насильство.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:		
Інтегральна компетентність	І. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1.	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-4.	Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.
	ЗК-5.	Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
	ЗК-6	Здатність діяти на основі етичних міркувань

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності (СК)		(мотивів).
	ЗК-7.	Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.
	СК-1.	Здатність здійснювати теоретичний, методологічний та емпіричний аналіз актуальних проблем психологічної науки та / або практики.
	СК-3.	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК-4.	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
	СК-8.	Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
	СК-9.	Здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями.
	СК-11.	Здатність дотримуватися норм професійної етики.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Насильство як соціально-психологічна та правова проблема сьогодення.

Підходи до вивчення насильства. Особливості сучасної сім'ї та проблеми сімейного насильства. Фактори ризику насильства в сім'ї. Визначення домашнього насильства. Види та прояви домашнього насильства. Причини домашнього насильства. Гендерне насильство. Торгівля людьми як прояв насильства. Особливості особистості, що вчиняє насильство. Правові засади протидії домашнього насильства.

Тема № 2. Насильство проти дітей.

Різновиди та ознаки насильства щодо дітей. Наслідки жорстокого поводження з дітьми. Сексуальне насильство над дітьми як соціальна і психологічна проблема. Насильство в освітній практиці. Феномен шкільного насильства. Булінг. Професійні та особистісні можливості педагогів для запобігання насильству в школі. Психологічна безпека освітнього середовища. Виявлення випадків насильства. Особливості дітей, які мають сексуалізовану поведінку та схильні до вчинення сексуального насильства. Опитування дітей–потерпілих або свідків насильства. Основні фактори та шляхи подолання жорстокого поводження з дітьми.

Тема № 3. Особливості кібернасильства.

Поняття кібернасильства. Види жорстокого поводження і шкідливого впливу в кіберпросторі. Механізми впливу кіберзлочинця. Ознаки кібернасильства. Ознаки небезпеки кіберспілкування. Особливості запобігання та профілактики шкідливого впливу кібернасильства.

Тема № 4. Форми та методи надання допомоги постраждалим від насильства.

Законодавча база та нормативно-правове забезпечення системи захисту від насильства. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді. Інформаційно-просвітницька, профілактична та методична робота щодо формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді. Програми допомоги, профілактики та реабілітації осіб, що вчиняють насильство.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні	Самостійна робота	
Семестр № 2 (1 курс)							
Тема № 1. Насильство як соціально-психологічна та правова проблема сьогодення.	26	4	0	2		20	залік
Тема № 2. Насильство проти дітей.	34	6	0	8		20	
Тема № 3. Особливості кібернасильства.	28	4	0	4		20	
Тема № 4. Форми та методи надання допомоги постраждалим від насильства.	32	6	0	6		20	
Всього за семестр:	120	20	0	20		80	

4.1.2. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами

(заочна форма навчання)

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин, відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		Лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні	Самостійна робота	
Семестр № 2 (1 курс)							
Тема № 1. Насильство як соціально-психологічна та правова проблема сьогодення.	27	2	0	1		24	Залік
Тема № 2. Насильство проти дітей.	28	2	0	2		24	
Тема № 3. Особливості кібернасильства.	32	1	0	1		30	
Тема № 4. Форми та методи надання допомоги постраждалим від насильства.	33	1	0	2		30	
Всього за семестр:	120	6	0	6		108	

4.1.4. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни		Література:
Тема № 1. Насильство як соціально-психологічна та правова проблема сьогодення.		
Підготувати відповіді на запитання: <ol style="list-style-type: none"> 1. Підходи до вивчення насильства. 2. Особливості сучасної сім'ї та проблеми сімейного насильства. Фактори ризику насильства в сім'ї. 3. Визначення домашнього насильства. 4. Види та прояви домашнього насильства. Причини домашнього насильства. 5. Гендерне насильство. 6. Торгівля людьми як прояв насильства. 7. Особливості особистості, що вчиняє насильство. 8. Правові засади протидії домашнього насильства. 		1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11
Тема № 2. Насильство проти дітей.		

	Підготувати відповіді на запитання: 1. Різновиди та ознаки насильства щодо дітей. Наслідки жорстокого поводження з дітьми. 2. Сексуальне насильство над дітьми як соціальна і психологічна проблема. 3. Виявлення випадків насильства. 4. Особливості дітей, які мають сексуалізовану поведінку та схильні до вчинення сексуального насильства. 5. Опитування дітей–потерпілих або свідків насильства. 6. Основні фактори та шляхи подолання жорстокого поводження з дітьми.	4, 6, 7, 9, 11
	Тема № 3. Особливості кібернасильства.	
	Підготувати відповіді на запитання: 1. Поняття кібернасильства. 2. Види жорстокого поводження і шкідливого впливу в кіберпросторі. 3. Механізми впливу кіберзлочинця. 4. Ознаки кібернасильства. 5. Ознаки небезпеки кіберспілкування. 6. Особливості запобігання та профілактики шкідливого впливу кібернасильства.	7, 12, 13, 14
	Тема № 4. Форми та методи надання допомоги постраждалим від насильства.	
	Підготувати відповіді на запитання: 1. Законодавча база та нормативно-правове забезпечення системи захисту від насильства. 2. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді. 3. Інформаційно-просвітницька, профілактична та методична робота щодо формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді. 4. Програми допомоги, профілактики та реабілітації осіб, що вчиняють насильство.	1, 4, 5, 6, 9, 11, 13

5. Індивідуальні завдання

5.1.1. Теми рефератів

1. Форми проявів сексуального насильства щодо дітей.
2. Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством.
3. Приховані форми сексуального зловживання.
4. Особливості підготовки спеціалістів до соціально-просвітницької діяльності у сфері профілактики насильства.
5. Проблема інцесту: психологічний зміст.
6. Поняття дисоціації при насильстві.
7. Соціально-педагогічна підтримка дітей груп ризику.
8. Насильство у кіберпросторі.
9. Правда та міфи про гендерне насильство.
10. Торгівля людьми як соціальне явище: тенденції і шляхи

профілактики.

11. Особливості корекції сприйняття тілу й неадекватної віку сексуальності.
12. Образ тіла в свідомості особистості, яка пережила насильство.
13. Психологічний моббінг в освітній установі: причини і наслідок.
14. Гендерні особливості я-образів жертв насильства. Гендерні конфлікти.
15. Методи діагностики насильства.
16. Методи діагностики насильства у дітей.

5.1.2. Теми курсових робіт немає

5.1.3. Теми наукових робіт немає

6. Методи навчання

Навчання з дисципліни проходить у формі: лекцій, практичних занять, а також самостійної та індивідуальної роботи. В процесі навчання використовуються наступні методи:

- лекції,
- інтерактивний метод,
- пояснювально-ілюстративний,
- метод наукового порівняння
- частково-пошуковий метод,
- метод виконання кейсу;
- дослідницький метод,
- метод проєктів у формі індивідуальних/групових навчальних проєктів,
- метод проблемного викладання.

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Питання для підсумкового контролю (залік)

1. Підходи до вивчення насильства.
2. Особливості сучасної сім'ї та проблеми сімейного насильства.
3. Фактори ризику насильства в сім'ї.
4. Визначення домашнього насильства.
5. Види та прояви домашнього насильства.
6. Причини домашнього насильства.
7. Гендерне насильство.
8. Торгівля людьми як форма насильства.
9. Особливості особистості, що вчиняє насильство
10. Правові засади протидії домашнього насильства.

11. Попередження та розв'язання гендерних конфліктів.
12. Різновиди та ознаки насильства щодо дітей.
13. Наслідки жорстокого поводження з дітьми.
14. Сексуальне насильство над дітьми як соціальна і психологічна проблема.
15. Насильство в освітній практиці.
16. Феномен шкільного насильства. Булінг.
17. Професійні та особистісні можливості педагогів для запобігання насильству в школі.
18. Психологічна безпека освітнього середовища.
19. Виявлення випадків насильства.
20. Особливості дітей, які мають сексуалізовану поведінку та схильні до вчинення сексуального насильства.
21. Опитування дітей–потерпілих або свідків насильства.
22. Основні фактори та шляхи подолання жорстокого поводження з дітьми.
23. Форми та методи надання допомоги постраждалим від домашнього насильства.
24. Законодавча база та нормативно-правове забезпечення системи захисту від насильства.
25. Програми допомоги, профілактики та реабілітації.
26. Заходи щодо запобігання насильству та формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді.
27. Інформаційно-просвітницька, профілактична та методична робота щодо формування ненасильницьких моделей поведінки серед дітей та молоді.
28. Програми допомоги, профілактики та реабілітації осіб, що вчиняють насильство.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Оцінювання навчальної дисципліни проводиться за результатами поточного та підсумкового контролю.

Поточний контроль передбачає накопичення балів до індивідуального рейтингу здобувача за відповідним навчальним курсом. Максимальна кількість балів, які здобувач може накопичити за результатами поточного контролю – 50.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- якості та активності роботи здобувача на лекційних заняттях;
- якості та активності роботи здобувача на семінарських та/або практичних заняттях;
- якості виконання завдань у межах самостійної роботи.

При визначенні поточної успішності здобувачів враховуються якості видів робіт, виконуваних ними: під час аудиторних занять; в межах самостійної роботи; як індивідуальних завдань; під час контрольних робіт. Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Окрім того, враховується ініціативність та активність здобувачів, що вони проявляють під час аудиторних занять.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання на певному ступені вищої освіти або на окремих його завершених етапах. Підсумковий контроль проводиться у формі іспиту або заліку. Максимальна кількість балів, отриманих на іспиті або заліку – 50.

Для обліку сукупного результату підсумкового контролю використовується загальна кількість балів, отриманих здобувачем за результатами поточного контролю (протягом семестру), до якої додається кількість балів, отриманих за результатами іспиту або заліку.

Результати підсумкового контролю відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувачів, залікових книжках. **Присутність здобувачів на проведенні підсумкового контролю (заліку, екзамену) обов'язкова.** У разі, якщо здобувач не з'явився на підсумковий контроль (залік, екзамен), науково-педагогічний працівник ставить у відомість обліку успішності відмітку «не з'явився».

Здобувач вищої освіти має право на визнання результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті, які поширюється на дисципліни обов'язкової та вибіркової компонент, що за тематикою та змістом відповідають як навчальній дисципліні загалом, так і її окремим розділам, темам, індивідуальним завданням (курсова робота, контрольна робота тощо), які передбачені робочою програмою (силабусом) конкретної навчальної дисципліни. (Див. нормативний документ «Положення про порядок визнання в Харківському національному університеті внутрішніх справ результатів навчання (умінь, компетентностей) у неформальній та/або інформальній освіті» URL: http://univd.edu.ua/files/generaldocs/non_formal_education.pdf).

Умови визначення навчального рейтингу здобувача, а також вимоги і критерії оцінювання деталізовані нижче.

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ						
Види робіт	Кількість видів робіт		Максимум балів за 1 вид роботи		Разо м	
	<i>Денна форма</i>	<i>Заочна форма</i>	<i>Денна форма</i>	<i>Заочна форма</i>	<i>Денна форма</i>	<i>Заочна форма</i>
Робота на лекційному занятті	10	3	1	5	10	15
Робота на практичному занятті	10	3	3	7	30	21

Індивідуальне завдання	1	1	10	14	10	14
Залікове тестування	1	1	50	50	50	50
Разом:					100	
ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ						
Види робіт	Кількість балів за один вид робіт (ден./заоч.)	Критерії оцінювання				
Робота на лекційному занятті	1/3	Всі лекції з даного курсу мають проблемно-дискусійний характер, отже максимальну оцінку за роботу на лекції отримують здобувачі, які постійно включені у дискусію.				
	0,5/1,5	Мінімальну оцінку отримують здобувачі, які не беруть участі у дискусії, втім демонструють уважність і не відволікаються від ходу лекції на сторонні справи.				
	0/0	Здобувач не отримує оцінку, якщо не проявляє активності на занятті або виконав завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.				
Робота на практичному занятті	3/7	Робота на практичному занятті оцінюється, виходячи з того, чи проводив здобувач <u>самостійну роботу</u> для підготовки до цього заняття, з урахуванням якості виконаної роботи. Здобувач бере участь в опрацюванні питань (доповнення, відповідь на питання викладача, робота над проблемними ситуаціями, кейсами), виступає із змістовною доповіддю на питання за планом, проявляє ґрунтовну підготовку, висловлює власну точку зору щодо висвітлюваної проблеми й підкріплює її аргументацією, правильно відповідає на уточнюючі питання				
	2/5	Здобувач отримує середню кількість балів, якщо оперує інформацією з декількох інформаційних джерел за відповідною темою курсу, під час заняття проявляє високу активність, бере участь у дискусіях, розгорнуто і обґрунтовано відповідає на поточні запитання, бере участь у виконанні ситуативних завдань, розв'язанні проблемних ситуацій.				
	½	Здобувач отримує мінімальну кількість балів, якщо не проявляє високої активності під час заняття, втім демонструє уважність і не відволікався від ходу заняття на сторонні справи.				
	0/0	Здобувач не отримує бали, якщо не проявляє активності на занятті, не бере участь у передбачуваних змістом цього заняття видах робіт або виконав завдання з порушенням вимог академічної доброчесності.				

Індивідуальне завдання: розв'язання проблемного завдання	10/14	Індивідуальне завдання передбачає розв'язання проблемного завдання. Максимальну кількість балів отримують здобувачі, які демонструють належний рівень знань і розуміння теми, на відповідно до наданого алгоритму розв'язують проблемне завдання, притримуються інструкції.
	7/10	Індивідуальне завдання виконано частково та потребувало доопрацювання. Не притримуються інструкції та наданого алгоритму.
	4/5	Виконано частково, доопрацювання не було здійснене, терміни порушені.
	0/0	Завдання не виконано.
Екзаменаційне Тестування	1-50	Кожна правильна відповідь оцінюється в 1 бал.

9.Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою
94-96			
90-93			
85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками, робота з декількома незначними помилками, або з однією-двома значними помилками.
80-84			
75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу освоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, всі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками або з однією-двома значними помилками.
70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, але прогалини не носять істотний характер, потрібні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконана, деякі з виконаних завдань містять помилки, робота з трьома значними помилками
65-69			

60-64		Е	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, деякі практичні навички роботи не сформовані, частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінена числом балів, близьким до мінімального, робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки
40-59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково, потрібні практичні навички роботи не сформовані, більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконана, або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки
21-40			
1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєний, потрібні практичні навички роботи несформовані, всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки, додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки

10.Рекомендована література (основна, допоміжна), інформаційні ресурси в Інтернеті

Основна:

1. Батрин Н. В. Стратегії та методи управління гендерними конфліктами. Режим доступу: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/13562/1/Gender_Conflicts.PDF
2. Декларація ООН про викорінення насильства проти жінок: офіційний переклад. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_506#Text
3. Закон України Про запобігання та протидію домашньому насильству. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 5, ст. 35URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>
4. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Відкрита для підпису в Стамбулі (Туреччина) 11 травня 2011 р. та пояснювальна доповідь. К.: Видавництво «К.І.С.», 2011. 196 с.
5. Никифоряк Л. П., Орлеан А. М. Аналіз судової практики з питань застосування законодавства України щодо протидії торгівлі людьми. Київ. : Видавництво «Фенікс», 2019. 120 с. Режим доступу: <http://iom.org.ua/sites/default/files/analysis2019.pdf>
6. Федоришин Г. М. Профілактика насильства в сім'ї та в освітньому середовищі: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. 254 с.

Допоміжна:

7. Гуменникова Т.Р., Метіль А.С. Характеристика домашнього насильства: відповідальність і наслідки. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2018. № 35, Серія Юриспруденція, том 2. С. 12-14.
8. Марценюк Т. Проблема гендерного насильства: міжнародний досвід і Україна. Режим доступу: <https://povaha.org.ua/problema-hendernoho-nasylstva-mizhnarodnyj-dosvid-i-ukrajina/>
9. Миронюк Т.В. Правове регулювання запобігання гендерному насильству. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 3 (108). С.121-132
10. Нагачевська Ю.С. Щодо сутності поняття «торгівля жінками з метою сексуальної експлуатації». *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2' 2011. С. 376-386
11. Чайка В.В. Соціальна обумовленість криміналізації насильства в родині. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (56). С.104-107
12. [Female Genital Mutilation/Cutting: A Global Concern UNICEF, New York, 2016](#)
Режим доступу: https://www.unicef.org/media/files/FGMC_2016_brochure_final_UNICEF_SPR_EAD.pdf

Інформаційні ресурси в Інтернеті:

13. Пошукова система Google Scholar <http://scholar.google.com/>
14. Пошукова система Springer <https://link.springer.com/>
15. Пошукова система Scirus <https://www.elsevier.com/>
16. Пошукова система Google books <https://books.google.com/>
17. Пошукова система WorldWideScience.org <https://worldwidescience.org/>
18. Пошукова система DOAJ <https://www.doaj.org/>
19. Пошукова система DOAB <https://www.doabooks.org/>
20. Пошукова система SpringerOpen <https://www.springeropen.com/>
21. Система пошуку наукової інформації у відкритих архівах України (SSM) <https://oai.org.ua/>
22. Електронна бібліотека Наукова періодика України <http://www.irbis-nbuv.gov.ua/>